

Leerlingen leren reflecteren, hoe begeleid je dat?

Huidige praktijk en leerbehoeften

5 JULI 2023

Josine Görtzen, Saskia Ackermans, Gonny Schellings en Jan Vermunt

Eindhoven School of Education

TU/e

EINDHOVEN
UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY

Kenmerken onderzoek

Inventarisatie huidige praktijk

Stimuleren en begeleiden reflectieprocessen van leerlingen

Inventariseren leerbehoeften van Nederlandse VO docenten

Kwalitatieve studie

Probleem

In literatuur en praktijk worden feedback en reflecteren uit elkaar gehaald.

Reflectie vaardigheden kunnen helpen bij onduidelijke en complexe situaties

VO docenten kunnen bijdrage leveren aan de voorbereiding van leerlingen.

Weten niet hoe VO- docenten dat doen?

(Ananiadou & Claro, 2009; Barr et al, 2022; Gordijn et al., 2018; Inspection of education, 2022; Veine et al., 2020)

Context Onderzoek & Ontwerpen

Twee aandachtsgebieden:

Het product

Het proces

Onderzoeksvragen

RQ1: Op welke manier stimuleren en begeleiden O&O-docenten hun leerlingen bij het reflectieproces?

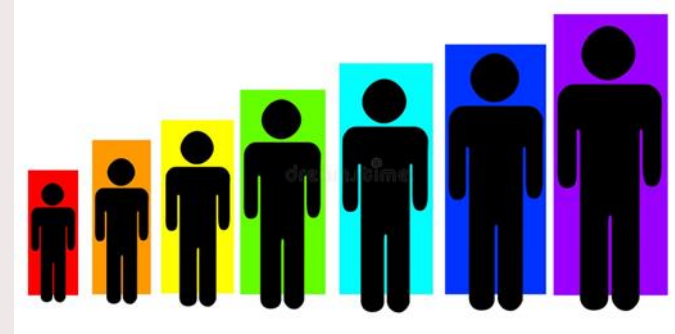
RQ2: Welke leervragen hebben O&O-docenten met betrekking tot het stimuleren en begeleiden van het reflectieproces van leerlingen?

Theoretisch kader: Reflectie

Reflecteren is een denkvaardigheid waarbij de student eigen aannames, overtuigingen, gevoelens en emoties kritisch analyseert en begrijpt.

Binnen O&O reflecteert de leerling op het eigen leerdoel

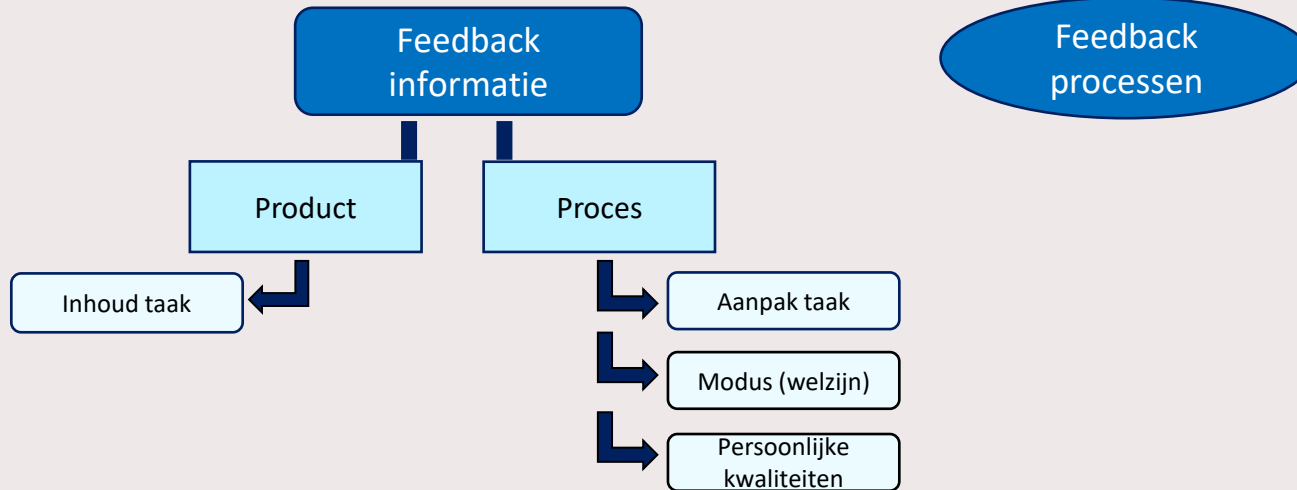
Reflecteren als leeractiviteit en als einddoel

(Hilden& Tikkamäki, 2013, Kolb 2014, Korthagen& Vasalos 2005, Rodgers 2002)

Theoretisch kader: Feedback

Feedback is een zingevingsproces waarin docenten en leerlingen een actieve rol spelen.

(Molloy et al., 2020; Boud & Dawson, 2021; de Kleijn, 2021)

Connectie tussen Reflectie & Feedback

Feedback is een middel om de reflectieprocessen van de student te verdiepen

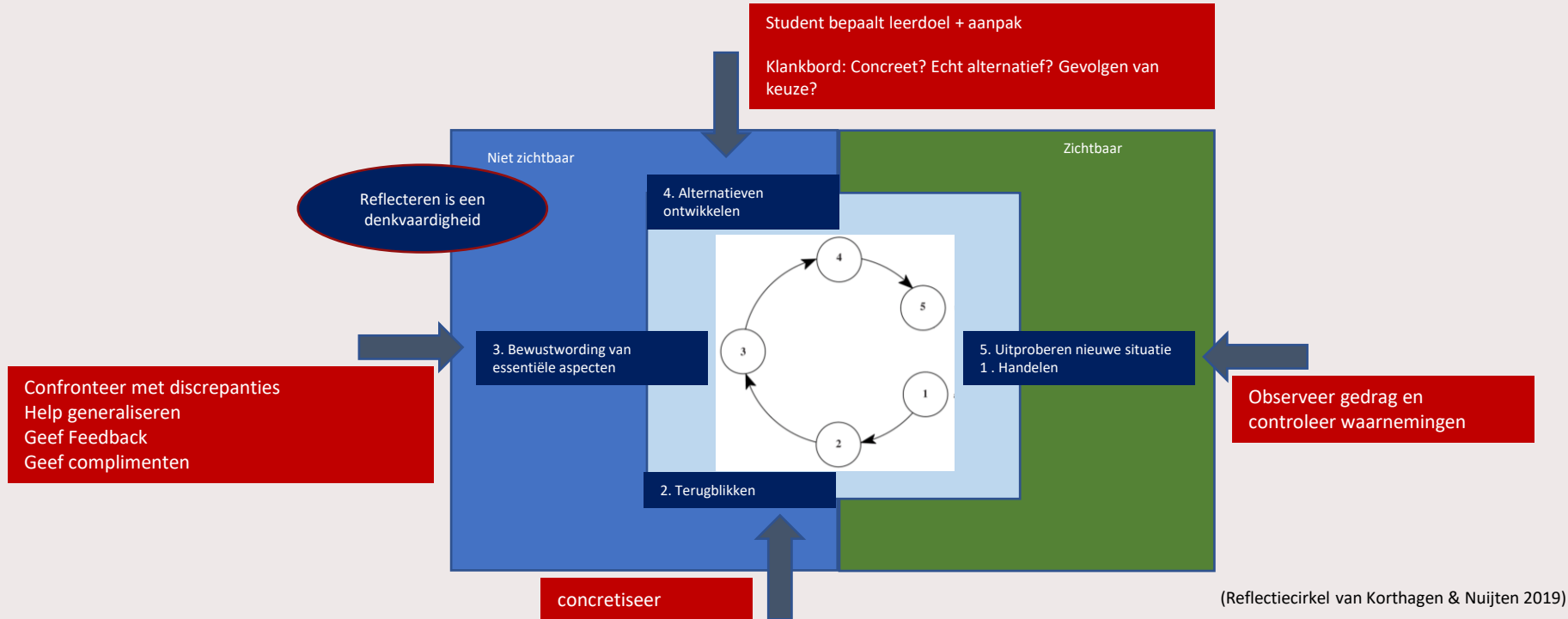
Extern perspectief

Voorbeeld O&O

(Boud & Dawson, 2021; Korthagen & Vasalos, 2005; de Kleijn et al., 2021)

Connectie tussen Reflecteren & Feedback

(Reflectiecirkel van Korthagen & Nuijten 2019)

Implicaties vanuit literatuur voor PD programma

- Een veilige leeromgeving creëren
(Hattie&Yates, 2014; Korthagen et al., 2012; Moon 2013)
- Het reflectieproces zichtbaar maken (gesprek + schrijven)
(Coulson& Harvey, 2013; Gordijn et al. 2018; Veine et al. 2020)
- Een extern perspectief bieden
(Moon, 2013)
- Feedback informatie en processen
(Molloy et al., 2020; Boud & Dawson, 2021; De Kleijn, 2021)
- Doel is het bevorderen van diepe reflectie bij leerlingen

Methode

Empirisch onderzoek

Participanten

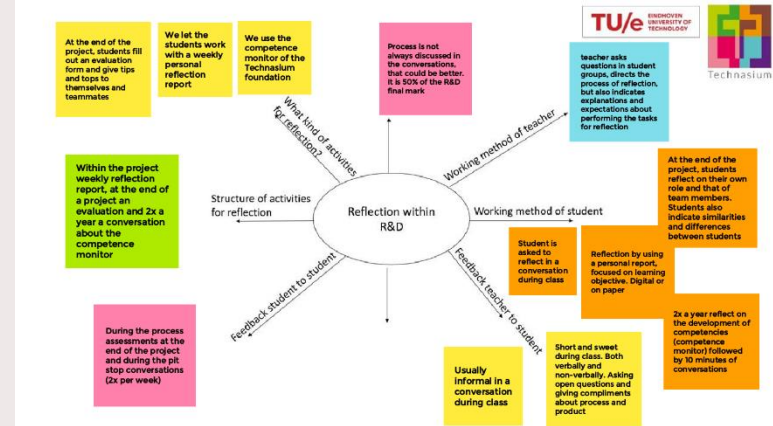
23 O&O docenten van 20 (VO) scholen

Instrumenten

- Mindmaps
- Focus groep interviews

Kwalitatieve data analyse

- Codeboek gebruikt voor interviews en mindmaps
- Analyse per docent en per interview

Resultaten

Concepties

Motieven

Ervaringen

Moeilijkheden

Leervragen

		Hoeveelheid procesgeoriënteerde feedback		
		weinig	gemiddeld	veel
Aanbod reflectie taken	Weinig	P7, P9, P11, P15		
	Gemiddeld		P4, P10, P13, P14, P16, P17, P20, P22, P23	
	Veel			P1, P2, P6, P8, P12, P18, P19
Groep met externe problemen		P3, P5, P21		

Q1 Resultaten: Percepties huidige aanpak docenten

Basic

Beperkt begrip termen feedback en reflectie.

Onzeker over timing reflectie taken.

Onzeker over timing begeleiding.

Geven voornamelijk feedback op het product.

Aandacht voornamelijk naar groepen met problemen.

Intermediate

Hebben beeld termen feedback en reflectie.

Reflectie taken minstens twee keer per project.

Een beter gevoel voor timing begeleiding.

Geven product- en procesgerichte feedback.

Sprekten alle groepen.

Advanced

Genuanceerd beeld van termen feedback en reflectie.

Reflectietaken worden wekelijks aangeboden.

Goed gevoel voor timing begeleiding.

Geven evenveel product als procesgerichte feedback.

Maken onderscheid feedback op groeps- en individueel niveau.

Constrained

Beperkt door externe factoren om reflectie taken aan leerlingen aan te bieden;

- te weinig O&O-uren
- geen steun van het management
- problemen vinden (gemotiveerde) O&O-docenten.

Q2 Resultaten: Leerbehoeften docenten

Basic

Beter begrip van termen reflectie en procesgerichte feedback.

Structurele tijd vrijmaken voor reflectie taken.

Timing feedback.

Balans tussen feedback op product en proces.

Spreek van alle groepen

Intermediate

Op gestructureerde wijze uitbreiden reflectie taken.

Leerlingen helpen bij het opstellen van persoonlijke leerdoelen en bij houden van overzicht.

Verbeteren procesgerichte feedback.

Meer aandacht voor individuele leerlingen.

Advanced

Afstemmen reflectie taken over meerdere jaren heen.

Doorlopende leerlijn; afstemmen reflectie taken en begeleiding met de O&O-collega's binnen school.

Vergroten van het eigenaarschap van de leerling voor het reflectieproces

Constrained

Omgaan met beperkte lestijd O&O

Wens om proces evenveel aandacht te geven als product.

Draagvlak voor O&O bij management vergroten.

Uitbreiden van het O&O-team met nieuwe gemotiveerde docenten

Implicaties voor theorie en praktijk

Theorie:

Beter begrip connectie feedback en reflectieprocessen vanuit de praktijk.

Praktijk:

PD-programma;

- Differentiatie verschillende groepen docenten en hun leerbehoeften.
- Integratie van reflectieactiviteiten en geven procesgerichte feedback.

Vervolgonderzoek:

Theoretisch model waarin de relatie tussen feedback en reflectie wordt beschreven.

Werkzame elementen van een PD-programma gericht op feedback en reflectie

Vragen?

Josine Görtzen MSc
Eindhoven School of Education
j.j.h.gortzen@tue.nl

